

Schoolzwemmen in het speciaal onderwijs

Eef Hollander en Marthe Westerbroek

Schoolzwemmen is voor kinderen met een beperking in het speciaal (basis)onderwijs een manier om zwemvaardigheden aan te leren langs een andere leerroute dan de particuliere zwemles. Scholen kunnen er zelf voor kiezen of ze wel of geen schoolzwemmen aanbieden. In dit factsheet gaan we in op het aanbod van schoolzwemmen in het speciaal onderwijs (SO) en speciaal basisonderwijs (SBO) in het schooljaar 2022/2023. We maken daarbij op onderdelen een vergelijking met cijfers voor het regulier primair onderwijs uit 2021.

Het SO is voor kinderen die extra onderwijsbegeleiding nodig hebben waarin het regulier of speciaal basisonderwijs niet kan voorzien. Het SO is opgedeeld in vier clusters.

Het SBO is voor kinderen met leerproblemen, opvoedingsmoeilijkheden of gedragsproblemen. Het SBO behoort officieel niet tot het speciaal onderwijs en valt daarom onder de Wet op het Primair Onderwijs (WPO).

51% van de scholen in het speciaal onderwijs biedt schoolzwemmen aan

29% van de scholen in het speciaal basisonderwijs biedt schoolzwemmen aan

47% van de scholen in het speciaal onderwijs richt schoolzwemmen op het halen van één of meerdere zwemdiploma's

65% van de scholen in het speciaal basisonderwijs richt schoolzwemmen op het halen van één of meerdere zwemdiploma's

Aanbod schoolzwemmen

In 2023 biedt de helft van de scholen in het SO schoolzwemmen aan. Dit is twee keer zoveel als op het primair onderwijs (PO). In het SBO ligt het aantal scholen met schoolzwemmen lager dan in het SO.

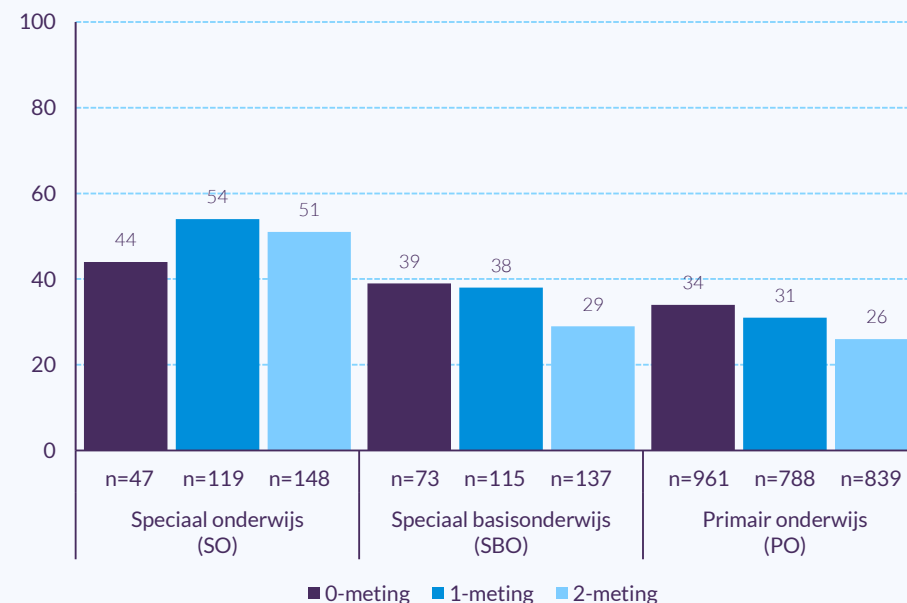
Aanbod schoolzwemmen daalt

In 2023 bieden minder SBO- en SO-scholen schoolzwemmen aan dan in 2019 (figuur 1). Ook in het PO is er een daling in het aanbod van schoolzwemmen.

Grootste daling in het SBO

De grootste daling van het aanbod aan schoolzwemmen is te zien in het SBO. In 2019 bood 38 procent de SBO-scholen nog schoolzwemmen aan. In 2022 is dat nog maar 29 procent.

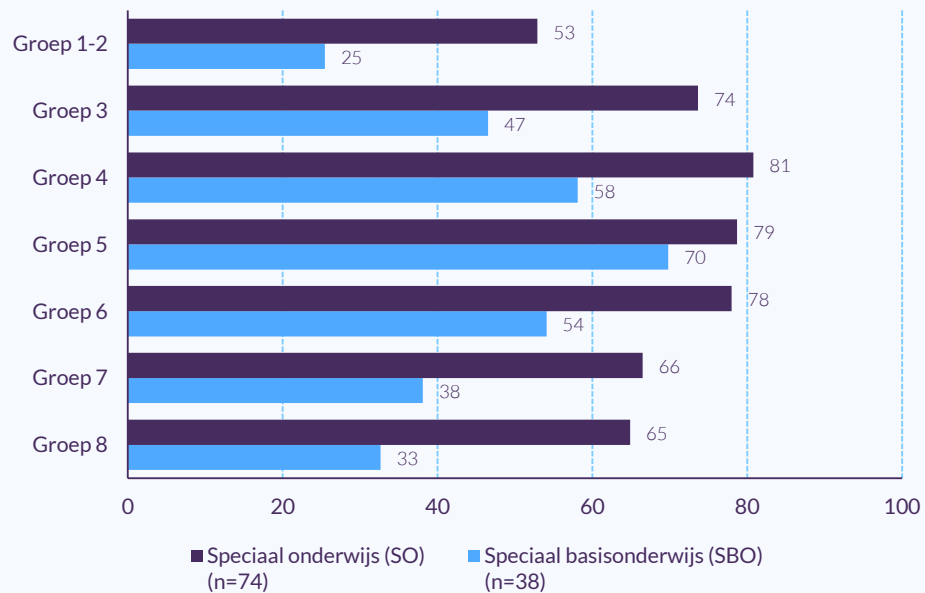
Figuur 1
Aanbod schoolzwemmen in het onderwijs
(in procenten)

Bron: 0-meting (2013), 1-meting (2017) en 2-meting (2021) bewegingsonderwijs; 0-meting (2013), 1-meting (2019) en 2-meting (2023) speciaal (basis)onderwijs.

Groepen die schoolzwemmen

Figuur 2
Aanbod schoolzwemmen, per groep
(in procenten)

Bron: 2-meting speciaal (basis)onderwijs (2023).

Schoolzwemmen voornamelijk in groep 4, 5 en 6

Op het SO en het SBO krijgen voornamelijk de groepen 4, 5 en 6 schoolzwemmen ([figuur 2](#)). In deze groepen wordt in het PO ook het vaakst schoolzwemmen aangeboden (resp. 54%, 72% en 54%). Vergeleken met het SBO biedt bij alle groepen een groter aandeel SO-scholen schoolzwemmen aan.

Bij twee op de vijf SO-scholen (41%) die schoolzwemmen aanbieden, nemen alle groepen deel aan schoolzwemmen. Het aandeel SBO-scholen waar alle groepen deelnemen aan schoolzwemmen is lager: 12 procent.

Aanbod schoolzwemmen in de clusters

In het SO biedt 37 procent van de scholen voor kinderen met een zintuiglijke beperking (cluster 1 en 2) schoolzwemmen aan. Van de scholen voor kinderen met een lichamelijke en verstandelijke beperking (cluster 3) biedt 70 procent schoolzwemmen aan en van de scholen met kinderen met ernstige gedragsproblemen (cluster 4) 32 procent. Bij alle clusters is er een kleine daling ten opzichte van 2019 (niet in figuur).

Frequentie en lestijd van schoolzwemmen

Scholen kunnen zelf kiezen hoeveel weken in het jaar ze schoolzwemmen aanbieden en hoeveel tijd ze inplannen voor één zwemles.

Gemiddeld meer dan 30 weken zwemles

Het merendeel van de scholen in het SO en SBO geeft meer dan 30 weken per jaar schoolzwemmen (figuur 3). Op SO-scholen vindt gemiddeld 34 weken per jaar schoolzwemmen plaats en op SBO-scholen 32 weken. Dit ligt hoger dan in het PO (22 weken). Op kleine SBO-scholen (0-100 leerlingen) vindt gemiddeld 19 weken in het jaar schoolzwemmen plaats, op grote SBO-scholen (>200 leerlingen) is dit 34 weken.

Effectieve zwemlestijd

Op SO-scholen is er gemiddeld 110 minuten nodig voor een zwemles. Dat is 50 minuten voor het vervoer en omkleden en 60 minuten voor de zwemles zelf. Bij SBO-scholen is dit gemiddeld 83 minuten: 41 minuten voor het vervoer en omkleden en 42 minuten voor de zwemles zelf. Bij beide onderwijstypen wordt dus ongeveer 50 procent van de tijd gebruikt om te zwemmen. Dit komt overeen met de meting uit 2019.

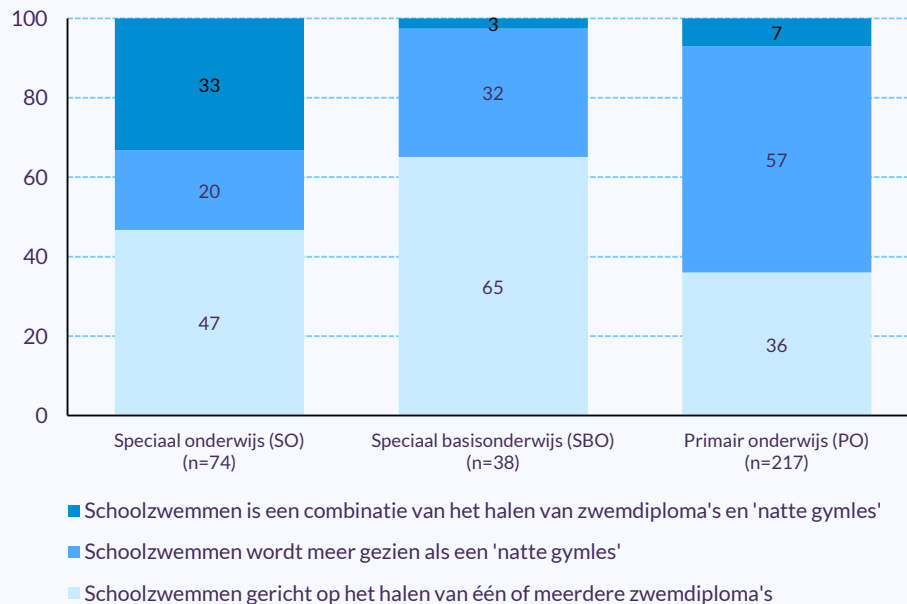
Figuur 3
Aantal weken per jaar schoolzwemmen
(in procenten)

Bron: 2-meting speciaal (basis)onderwijs (2023).

Schoolzwemmen versus bewegingsonderwijs

Figuur 4
Focus van schoolzwemmen
(in procenten)

Bron: 2-meting speciaal (basis)onderwijs (2023).

Behalen van zwemdiploma versus 'natte gymles'

Schoolzwemmen wordt in Nederland aangeboden in twee vormen:

- gericht op het behalen van één of meerdere zwemdiploma's: deze vorm hanteert 47 procent van de SO-scholen en 65 procent van de SBO-scholen, tegenover maar 36 procent van de PO-scholen (figuur 4);
- gericht op kennismaken met water en het verkrijgen van vaardigheden in het water ('natte gymles'): deze vorm hanteert 20 procent van de SO-scholen en 32 procent van de SBO-scholen.

Op de overige scholen bestaat het schoolzwemmen uit een combinatie van deze twee vormen. Dat komt voornamelijk voor op SO-scholen.

Schoolzwemmen niet in plaats van bewegingsonderwijs

Op twee derde van de SO- en SBO-scholen (resp. 63% en 66%, niet in figuur) valt het schoolzwemmen niet onder de uren voor bewegingsonderwijs. Schoolzwemmen leidt op deze scholen dus niet tot minder bewegingsonderwijs. PO-scholen zien schoolzwemmen in de meeste gevallen (57%) wél als vervanging voor een les bewegingsonderwijs.

Conclusie

Minder scholen bieden schoolzwemmen aan

In 2023 bieden minder SBO- en SO-scholen schoolzwemmen aan dan in 2019. Ook in het PO daalt het aanbod aan schoolzwemmen. De grootste daling is te zien in het SBO.

Schoolzwemmen het meest aangeboden op SO-scholen

Schoolzwemmen wordt aangeboden op een groter aandeel van de SO-scholen dan van de SBO- en PO-scholen. Daarnaast wordt schoolzwemmen meer weken per jaar aangeboden op de SO- en SBO-scholen dan op de PO-scholen. Bij alle typen onderwijs wordt het vaakst schoolzwemmen aangeboden aan de groepen 4, 5 en 6.

Schoolzwemmen in het S(B)O vooral voor behalen zwemdiploma's

In het SO en SBO is schoolzwemmen vooral gericht op het behalen van één of meerdere zwemdiploma's. In het PO is het schoolzwemmen juist vooral gericht op de 'natte gymles'.

Het behalen van één of meerdere diploma's tijdens het schoolzwemmen kan

uitkomst bieden voor kinderen die veel belemmeringen ervaren bij zwemlesaanbod buiten schoolzwemmen. Uit onderzoek blijkt dat ouders van kinderen met een beperking veel belemmeringen ervaren bij het zoeken naar geschikte zwemles (Van der Meijde, Van Suijlekom & Stuij, 2021). Het gaat dan vooral over te weinig informatie over geschikte zwemles, te weinig aanbod en te hoge kosten.

Schoolzwemmen geen vervanging van bewegingsonderwijs

Op de meeste SO- en SBO-scholen valt het schoolzwemmen niet onder de uren voor bewegingsonderwijs. Schoolzwemmen leidt op deze scholen dus niet tot minder bewegingsonderwijs. PO-scholen zien schoolzwemmen in de meeste gevallen wél als vervanging voor bewegingsonderwijs.

Verantwoording en bronnenlijst

Nationaal Plan Zwemveiligheid

Deze publicatie maakt onderdeel uit van de monitoring van het project Nationaal Plan Zwemveiligheid (NPZ). Het doel van NPZ is dat inwoners zwemvaardiger worden, zwemomgevingen veiliger worden en inwoners zich bewuster zijn van de risico's op verdrinking. Dit alles met als doel om de zwemveiligheid van de Nederlandse bevolking op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen.

Het NPZ wordt namens de zwembranche gecoördineerd door de Nationale Raad Zwemveiligheid en wordt ondersteund door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Bronnen

De gegevens van dit onderzoek hebben we verzameld in het kader van de 2-meting bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs. In dit factsheet hebben we ingezoomd op de uitkomsten over schoolzwemmen. In 'Bewegingsonderwijs en sport in het gespecialiseerd en praktijkonderwijs' doen we verder verslag van de bevindingen van de 2-meting.

Lucassen, J. M. H., Cevaal, A., Scholten, V., & Van der Werff, H. (2016). *Bewegingsonderwijs in het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs: nulmeting 2015*. Mulier Instituut.

Slot-Heijs, J. J., & Lucassen, J. M. H. (2019). *Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs*. Mulier instituut.

Slot-Heijs, J. J., Vrieswijk, S., & Lucassen, J. M. H. (2021). *Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs: 2-meting*. Mulier Instituut.

Van der Meijde, L., Van Suijlekom, A., & Stuij, M. (2021). *Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking: een kwalitatieve studie naar ervaringen van ouders*. Mulier Instituut.

Vrieswijk, S. & Slot-Heijs, J. (2024). *Bewegingsonderwijs en sport in het gespecialiseerd onderwijs en praktijkonderwijs*. Mulier Instituut.

Contact

Eef Hollander

e.hollander@mulierinstituut.nl

Marthe Westerbroek

m.westerbroek@mulierinstituut.nl